

УДК 658.7.001.76

DOI: 10.32342/2074-5362-2020-1-28-11

В.А. ПАВЛОВА,
доктор економічних наук, професор
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

В.М. ОРЛОВА,
кандидат технічних наук, доцент
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

А.А. СИМАНОВ,
магістр Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ІННОВАЦІЙНІСТЬ В ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядаються особливості, проблеми та перспективи розвитку транспортної і складської логістики. Виділено шляхи розвитку логістики, що полягають у застосуванні сучасних технологій організації торговельно-технологічних процесів, наслідком чого є скорочення часу на обслуговування покупців, стабілізація відносин з постачальниками, скорочення витрат підприємства та зниження логістичних витрат на всіх етапах товаропросування. Проаналізовано обсяг транспортних послуг в Україні з виділенням провідної ролі автомобільного транспорту.

Розглянуто основні параметри рівня якості послуг сучасної логістики. Виділено показники, найбільш прийнятні для розрахунку ефективності логістичних операцій. Досліджено підприємства-конкуренти за індикаторами своєчасності приймання товарів та повноти їх відвантаження.

Наведено результати здійсненого польовим методом опитування працівників досліджуваних торговельних підприємств щодо значення логістики для зниження витрат; рівня розвитку логістики; розподілу за значущістю її функціональних сфер та інноваційності логістики. Дослідження підтвердили, що на підприємствах великих корпорацій майже дев'яносто відсотків працівників оцінюють роль логістики як суттєву. Більше половини респондентів відзначають високий рівень розвитку логістики. Щодо значущості в практичній діяльності різних функціональних підсистем наголошується на тому, що якість обслуговування забезпечує практично половину успіху, а транспортування і складування – майже сорока відсотків.

Досліджено організацію транспортної і складської логістики на торговельних підприємствах, зокрема у ТОВ «Комфі Трейд». Розглянуто специфіку транспортно-експедиційних послуг та системи складських логістичних операцій і перелік завдань досліджуваних підсистем логістики.

Визначено основне завдання транспортної логістики – раціональна організація процесу транспортування вантажу. Розглянуто основні способи поставки товарів, а також три осно-

вних процеси складського господарства: приймання, зберігання та відвантаження товарів. Досліджено причини, які негативно впливають на складський процес та результати в цілому.

Узагальнено висновки щодо стану розвитку логістичних процесів на досліджуваному підприємстві. Запропоновано шляхи запровадження інноваційності в процеси логістики, зокрема, за рахунок вдосконалення внутрішнього програмного забезпечення, впровадження додаткового функціоналу й обладнання.

Ключові слова: логістика, процеси, транспортна логістика, складська логістика, функціональні підсистеми, інноваційність, торговельні підприємства, конкуренти.

В статье рассматриваются особенности, проблемы и перспективы развития транспортной и складской логистики. Проанализирован объем транспортных услуг в Украине с выделением ведущей роли автомобильного транспорта.

Рассмотрены основные параметры уровня качества услуг современной логистики. Исследованы предприятия-конкуренты по индикаторам своевременности приемки товаров и полноты их отгрузки.

Приведены результаты опроса работников исследуемых торговых предприятий о значении развития логистики для снижения затрат; уровня развития логистики и распределения по значимости ее функциональных областей.

Исследовано организацию транспортной и складской логистики на торговых предприятиях, в частности, в ООО «Комфи Трейд». Выделено специфику транспортно-экспедиционных услуг, системы складских логистических операций и перечень задач исследуемых подсистем логистики.

Сделаны выводы о состоянии развития логистических процессов на исследуемом предприятии. Предложены пути внедрения инноваций в процессы логистики.

Ключевые слова: логистика, процессы, транспортная логистика, складская логистика, функциональные подсистемы, инновационность, торговые предприятия, конкуренты.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективності функціонування торговельного підприємства серед різних умов виділяється достатній рівень впровадження на ньому транспортної та складської логістики, оскільки основні результати діяльності залежать від кількості та якості доставлених товарів. Відтак, в мінливих ринкових умовах логістика потребує вдосконалення для забезпечення гнучкості, що дозволить підприємству швидше реагувати на вплив зовнішніх умов й трансформувати внутрішній потенціал для підвищення ефективності діяльності та віддачі ресурсів для збільшення обсягів товарообороту. Встановлення пріоритетів у розвитку логістичних підсистем уможливорює перехід на більш високий рівень надання послуг й покращання сервісу. Стосовно торговельних підприємств, де, як і для підприємств будь-якої сфери діяльності, основною метою є отримання прибутку, логістичні процеси пов'язані із здатністю здійснювати доставку товару або послуги у встановлене місце, у визначений час, в необхідній кількості та прийнятної якості за мінімального рівня витрат.

Саме таке завдання виконує транспортна і складська логістика торговельного підприємства. Транспортна логістика, яка, власне, контролює матеріальні потоки, забезпечує їх надходження до одержувача за зазначеним графіком з мінімальними витратами для всіх ланцюгів товарообігу. Отже, виконання завдань цією підсистемою логістики пов'язане з оптимізацією властивих їй процесів. З іншого боку, для продажів товарів необхідні як місце їх зберігання, так і налагоджена система постачань. Тож складська логістика управляє товарними запасами підприємства та їх розподілом.

Іншими словами, для здійснення торговельної діяльності потрібно розвивати як транспортну, так і складську логістику, які між собою тісно взаємопов'язані. Отже, для торговельного підприємства зазначені логістичні підсистеми є невід'ємною частиною торговельно-технологічного процесу, які суттєво впливають на фінансові результати діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність вдосконалення транспортної та складської логістики різними способами розглядалась в працях вчених, таких як: І. Воловельська [1], Л. Гончар [2], М. Гиря [10], М. Денисенко [3], М. Джуга [4], С. Зінчук [6], В. Івашкевич [12], І. Макалюк [6], В. Маруніч [3], В. Перебийніс [10], В. Струнін [11], М. Устенко [12], Л. Шморгун [3] та ін.

Проте, незважаючи на вагомий напрацювання, потребують розробки заходи й рекомендації щодо покращання стану сучасної транспортної й складської логістики для забезпечення більш високого рівня надання торговельних послуг за рахунок впровадження інноваційних технологій в окремі логістичні процеси.

Метою статті є обґрунтування шляхів впровадження інновацій в логістичні процеси підсистем транспортної й складської логістики на великих торговельних підприємствах.

Результати дослідження. Як відомо, система логістика на торговельному підприємстві забезпечує планування й координацію усіх функціональних підсистем системи: закупівля і управління товарними запасами; транспортування; складування [3; 6]. Слід погодитися з тим, що логістика є комплексом складних за кількістю ланок і ланцюгів процесів, які постійно взаємодіють та змінюються під впливом зовнішніх факторів [2].

Кожна логістична підсистема має практично однакове значення для провадження торговельно-технологічного процесу, однак ми зупинимось на двох ланках – транспортній і складській логістиці, базуючись на вагомості оборотних активів у діяльності підприємства, тобто суттєве значення має доставка і зберігання товарів для забезпечення його функціонування.

У транспортному сполученні України провідна роль належить транспортним послугам, що надаються автомобільним транспортом (рис. 1).

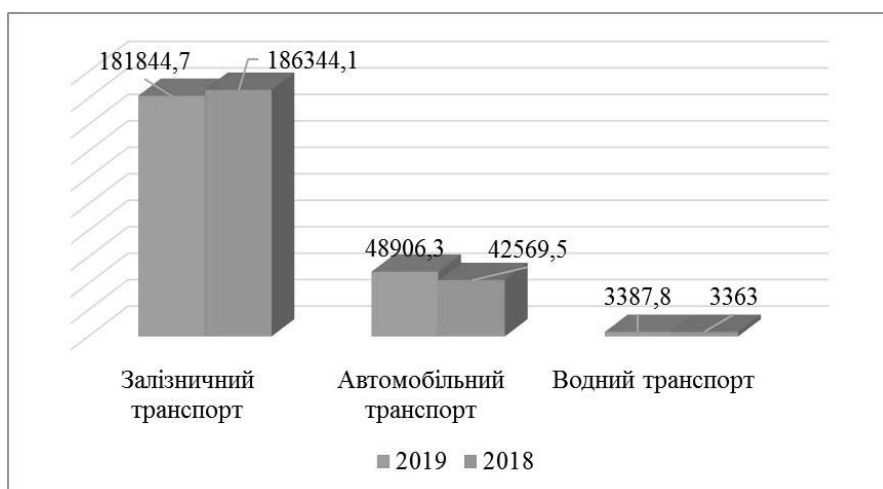

Рис. 1. Обсяг вантажообігу за видами транспорту в Україні, млн т·км [8]

Порівнюючи обсяги вантажоперевезень залізничним, автомобільним та водним транспортом, можна стверджувати, що у 2019 р. порівняно з 2018 р. зріс вантажообіг автомобільного транспорту (на 14,9%), що свідчить про його динамізм. Разом з тим обсяг вантажообігу залізничного транспорту зменшився на 2,4%, що підтверджує переорієнтацію ринку перевезень на автомобільний транспорт. За такими результатами можна дійти висновку, що транспортна логістика торговельних підприємств та її розвиток будуть базуватися на перевезенні товарів автомобільним транспортом.

З іншого боку, споживачі товарів і послуг висувають високі вимоги до швидкості їх доставки та збереження якості, тож транспортно-складська діяльність потребує ефективної організації [12] й залучення для цього інноваційних технологій.

Вчені й практики доволі часто розглядають питання інноваційності логістики й визначення рівня якості надання послуг. Можна виділити різні параметри для підтвердження ефективності логістичних процесів, зокрема такі: витрачений час на обробку отриманого замовлення; гарантія своєчасної доставки товарів; наявність необхідних товарів на складі у необхідній кількості; своєчасне відвантаження товару за запитом споживача; достатній рівень відповідності наданих послуг споживчим вимогам; здатність виконувати дострокові замовлення; оптимальні ціни на логістичні послуги; рівень доступності виконання замовлення; високий рівень технології, вантажної обробки, якості упакування товарів тощо [1; 5]. Є локальні індикатори оцінки ефективності логістичних операцій, серед яких: своєчасність приймання товару від постачальників; повнота відвантаження товарів; своєчасність виїзду автомобіля зі складу; своєчасність подачі автомобіля під завантаження; своєчасність його прибуття до магазинів тощо [11].

Згідно з результатами дослідження до показників оцінки ефективності логістики, за якими досліджувалися підприємства-конкуренти, віднесено своєчасність приймання товарів та повноту їх відвантаження. Такий вибір пояснюється можливістю їх розрахунку за допомогою кабінетних методів пошуку інформації [7]. Порівнювалися характеристики ТОВ «Комфі Трейд» (базове підприємство) і двох його конкурентів.

Планові показники повноти відвантаження товарів та своєчасності їх приймання – 99,8 та 98,0% відповідно, як на базовому підприємстві.

Дані для розрахунків за кожним досліджуваним підприємством взято із статистичної інформації за III квартал 2019 р. з помісячним розподілом (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика логістики на підприємствах-конкурентах, %

Підприємства-конкуренти	Рівень	Показник							
		Повнота відвантаження товарів				Своєчасність приймання товарів			
		Липень	Серпень	Вересень	III кв.	Липень	Серпень	Вересень	III кв.
ТОВ «Комфі Трейд»	Пл	99,8	99,8	99,8	99,8	98,0	98,0	98,0	98,0
	Ф	99,98	99,98	99,98	99,98	100	100	100	100
Конкурент 1	Пл	99,8	99,8	99,8	99,8	98,0	98,0	98,0	98,0
	Ф	98,9	99,0	97,89	98,6	99,0	99,5	99,5	99,3
Конкурент 2	Пл	99,8	99,8	99,8	99,8	98,0	98,0	98,0	98,0
	Ф	98,0	98,5	97,8	98,1	99,0	98,5	99,0	98,8

За показником повноти відвантаження товарів ТОВ «Комфі Трейд» є лідером серед конкурентів. Два інші конкуренти мають відсоток повноти нижче, ніж передбачено плановими величинами щодо досліджуваного підприємства (рис. 2).

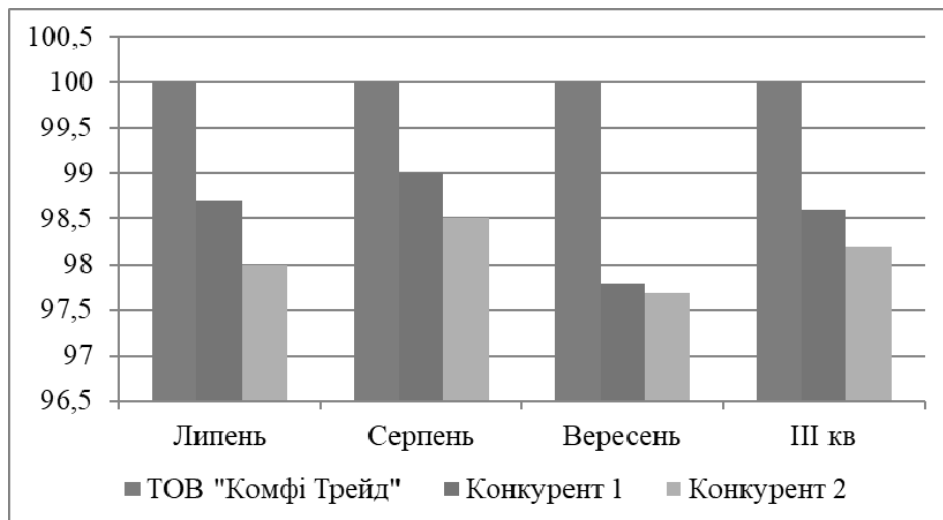

Рис. 2. Динаміка повноти відвантаження товарів на підприємствах-конкурентах, %

Що стосується своєчасності приймання товарів, то ТОВ «Комфі Трейд» теж займає лідируюче становище. Конкуренти за цим показником мають відсоток своєчасності нижчий, ніж передбачено плановими величинами на досліджуваному підприємстві (рис. 3).

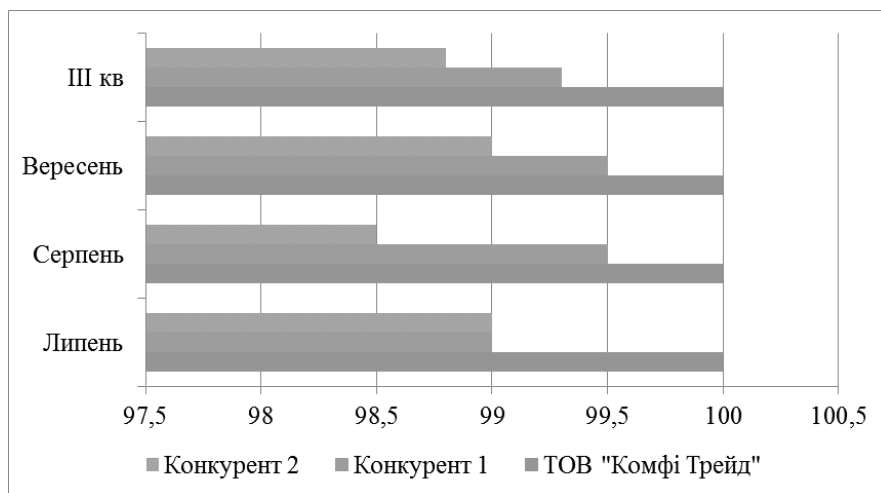

Рис. 3. Показники своєчасності відвантаження товарів на підприємствах-конкурентах

Для встановлення рівня ефективності й інноваційності логістики та ступеня її розвитку на торговельних підприємствах було опитано по дев'ять працівників досліджуваного підприємства і конкурентів. За запитаннями, визначеними анкетною, можна зробити висновок: про значення розвитку логістики для зниження витрат; рівень розвиненості логістики на підприємстві; значущість розподілу функціональних областей логістики; рівень інноваційності технологій логістичних процесів.

Опитування проводилося польовим методом. За результатами було визначено роль логістики у зменшенні витрат підприємств, елементами і етапами впровадження її на підприємствах, а також ступінь впровадження інноваційних технологій у логістичні процеси та вагомість кожної функціональної підсистеми.

Як показали результати проведеного дослідження, на підприємствах великих корпорацій роль логістики у практичній діяльності 89% працівників ТОВ «Комфі Трейд» оцінюють як суттєву. У конкурентів цей відсоток становить більше 78%. За оцінками працівників великих підприємств рівень розвитку було оцінено так: у ТОВ «Комфі Трейд» достатньо високий рівень розвитку логістики – більше 55%; хороший рівень розвитку – більше третини опитаних; задовільний рівень – 11% респондентів. У Конкурента 1 оцінка була такою: достатньо високий рівень розвитку логістики – більше 44%; хороший рівень розвитку – більше 22% опитаних; задовільний рівень – більше третини респондентів. У Конкурента 2 оцінка була такою: достатньо високий рівень розвитку логістики – більше третини опитаних; хороший рівень розвитку – більше 44% опитаних; задовільний рівень – більше 22% респондентів. Щодо початкового етапу розвитку логістики в діяльності підприємства відповідей не зазначено.

За значущістю в практичній діяльності різних функціональних підсистем логістики поділяються таким чином: якість обслуговування; закупівля і управління товарними запасами; транспортування; складування [10]. Зокрема у ТОВ «Комфі Трейд»: якість обслуговування – 40%, закупівля і управління товарними запасами – 25, транспортування – 20, складування – 15%. У Конкурента 1: якість обслуговування – 50%, закупівля і управління товарними запасами – 20, транспортування – 20, складування – 10%. У Конкурента 2: якість обслуговування – 35%, закупівля і управління товарними запасами – 30, транспортування – 25, складування – 10%.

Щодо рівня впровадження інноваційних технологій вагомість розподілилася практично однаково на підприємствах-конкурентах, але слід констатувати, що ця оцінка є на рівні середньої, що стає підґрунтям для трансформації логістики відповідно до сучасних вимог.

Проведений аналіз розвитку логістики на підприємствах-конкурентах став підставою для визначення стратегії підвищення її ефективності та рівня інноваційності логістичних процесів [9], а також дозволяє керівництву торговельних підприємств ухвалювати рішення щодо можливості досягати рівня підприємств, подібних за масштабами діяльності, а також стосовно зміни чи коригування вже обраної стратегії та розробки комплексу заходів, прийомів, що формують ринкову поведінку підприємств з метою досягнення й утримання провідної позиції на ринку шляхом обмеження або послаблення конкурентної боротьби.

За відкритими даними [7], ТОВ «Комфі Трейд» є мережею побутової техніки та електроніки. Компанія має більше 90 магазинів у 50 різних містах, вдосконалює організаційну структуру, здійснює моніторинг стану, у тому числі логістичних процесів. У стратегії підприємства логістику виділено як один з найвагоміших факторів успіху.

Система логістики включає також транспортну та складську підсистеми. Серед основних способів взаємовідносин з клієнтами є доставка товарів безпосередньо до магазину або до відділення «Нової Пошти» з подальшим самовивезенням. Для забезпечення надходження та відвантаження товарів розроблено графік роботи складу та схему взаємодії транспортного відділу, департаментів приймання та відвантаження товару.

Для забезпечення раціональної організації процесів транспортування вантажів вирішується комплекс таких завдань: створення транспортних систем, в тому числі транспортних коридорів і транспортних ланцюгів; забезпечення інноваційності логістичних процесів; удосконалення транспортної та складської підсистем; організація та планування транспортного процесу спільно із складським; встановлення оптимального маршруту транспортування вантажів; вибір типу, виду автомобільного транспорту з урахуванням особливостей вантажу та пункту призначення.

Оскільки ТОВ «Комфі Трейд» постійно розширюється, то організація ефективної складної логістики стає завданням, що вирішує питання швидкості доставки товарів за прийнятною якістю, незалежно від відстані знаходження клієнтів. Отже, ефективна система логістики компанії є важливим інструментом для створення її цінності в очах клієнтів.

У структурі підприємства є департамент логістики, що контролює операції, починаючи із закупівлі товарів та закінчуючи реалізацією кінцевому споживачу в офлайн чи онлайн форматі.

Складська логістика виступає засобом керування запасами на різних етапах логістики і управління матеріальним потоком в цілому, а також безпосередньо пов'язана з транспортною логістикою. У загальних рисах процедура відбувається так: оператор підтверджує заказ, даються завдання на збірку, переміщення, упаковку товару та завантаження його до автомобіля. У той же час особи, які є відповідальними за безпосередньо доставку товару, замовляють транспортні засоби. При цьому обумовлюється ціна на послуги, кількість товару, його вага, кількість одиниць, палет, упакування, об'єм транспортного засобу, інформація про номер автомобіля, причепа, вимоги до їх якості, дані про водія, його документи [4].

На рівень транспортної та складської логістики впливають безліч факторів, частина з яких зменшує ефект логістичних процесів та результат в цілому. Можна виділити найбільш поширені: запізнення автомобіля для завантаження; затримання його з вини складу; проблеми, що виникають під час транспортування (поломка авто, погодні умови, ремонтні роботи на дорогах тощо).

Для підвищення ефективності логістичних процесів можна залучити засоби, які не потребують грошових вкладень, але можуть бути впроваджені за рахунок покращання функціональності окремих ланок логістики.

Інноваційність логістичних технологій частково не втілюється в практику через причини, які, на перший погляд, є несуттєвими, але виявляється, що технології проходження товаропотоку впливають на кінцевий результат та певним чином знижують реноме підприємства.

Мова йде, наприклад, про проходження транспортних засобів через пункт охорони, де діє роздрукований на папері перелік автомобілів, і це спричиняє втрати часу на такі процедури, особливо у разі виявлення технічної помилки. Для усунення бар'єра є нагальність впровадження сучасного автоматизованого способу – електронного передавання даних для охорони.

Одним з найпростіших інструментів є застосування Google таблиць, які будуть оновлюватися в режимі онлайн транспортним диспетчером з урахуванням змін та доступом до них для працівників складу.

Ще одним є стримуючим фактором є людський потенціал. Певна частина водіїв через несумлінність вчасно не прибувають в точку призначення, пояснюючи це відсутністю необхідних контактів з місцем розвантаження.

Вирішенням проблеми може стати додавання функціоналу у внутрішній програмі DAX щодо відправки повідомлення на номер телефону водія, зазначений в маршруті із зворотними даними осіб в точках приймання товару, а також чітко сформований за часовим принципом маршрутний лист. Більш бюрократичний підхід в умовах ментальності – надавати разом із супровідними документами роздруковану інформацію для підпису про ознайомлення.

Інша проблема пов'язана з інтенсивністю потоків, зокрема в середньому за одну зміну на складі вивантажується або та отримують товари від 20 до 40 автомобілів. Через фізичну завантаженість і великий обсяг інформації виникає загроза скупчення автомобілів на рампах. Завчасно до прибуття автомобілів немає можливості розподілити рампи, адже є авто, які прибувають і подаються на розвантаження в порядку живої черги, і є автомобілі, які прибувають за своєю реєстрацією, запланованими датою та часом. Тобто йде «ручний» їх розподіл.

Для спрощення зазначеного процесу є сенс закупити інформаційні електронні табло, розташувати їх біля рамп. На табло відображатиметься номер автомобіля та час його розвантаження / завантаження, що забезпечуватиме актуальну інформацію для всіх задіяних працівників, яку буде заносити в оператор. Працівники складу будуть отримувати актуальну інформацію на електронному табло, за якою можна здійснювати процес приймання товару та розміщення його на відповідні зони складу, що зберігатиме час, а отже, зменшуватиме витрати завдяки більш швидкому завантаженню / розвантаженню товарів.

Тож, можемо констатувати, що покращання логістики на підприємстві можна забезпечити шляхом впровадження інноваційних технологій окремих процесів без суттєвих вкладень в таке удосконалення. Зокрема доопрацювати внутрішнє програмне забезпечення складу, впровадивши додатковий функціонал, а саме електронний облік прибуття та виїзду автомобілів для охорони у вигляді Google таблиць; автоматичне розсилання СМС-повідомлень з DAX водіям автомобілів з усією необхідною інформацією стосовно рейсу. Ввести застосування «Маршрутного листа», призна-

ченог для водія, який видався би одночасно з документацією операторами відвантаження, і на якому водій ставив би підпис, засвідчуючи, що є проінформованим стосовно маршруту. Це служило б доказом під час виникнення конфліктних ситуацій, пов'язаних із запізненням на точку вивантаження. Встановити на рампях електронне інформаційне табло, призначене для відділу приймання, що прискорило б процес приймання товару та служило інструментом своєчасного повідомлення необхідної інформації: час, план, номер рампи, дані транспортного засобу. Це дозволить актуалізувати інформацію для всіх суб'єктів логістики.

Висновки. Досліджуючи транспортну і складську логістику у великих торговельних корпораціях, слід констатувати, що, по-перше, транспортна логістика є перспективною, оскільки забезпечує доставку товарів як до розподільчих складів, так і безпосередньо клієнту. По-друге, складська логістика, яка забезпечує процеси приймання, зберігання, відвантаження товарів, є підсистемою, що за ефективної організації уможливорює зниження логістичних витрат за рахунок зменшення тривалості зберігання на складах та пришвидшення оборотності товарів.

Логістика потребує вдосконалення та підвищення ефективності, що може бути досягнуто шляхом впровадження інноваційних технологій в логістичні процеси за умови налагодженої та систематизованої роботи технологічного, економічного, організаційного, інформаційного департаментів організації.

Список використаної літератури

1. Воловельська І.В. Методи оптимізації складської логістики. теоретичний аспект / І.В. Воловельська, С. Лиманська, А. Петрова // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. – URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/145464>
2. Гончар Л.А. Комерційна логістика: аспекти теорії та практики: монографія / Л.А. Гончар, В.Г. М'ячин, В.М. Мазур, Л.Д. Титаренко. – Д.: ДУЕП, 2010. 188 с.
3. Денисенко М.П. Організація та проектування логістичних систем / М.П. Денисенко, Л.Г. Шморгун, В.С. Маруніч. – Київ: Міленіум, 2016. – 387 с.
4. Джуга М.М. Логістичні процеси на складі: основні проблеми ефективності складування / М.М. Джуга // Управління розвитком. – 2014. – №8(171). – С. 127–130.
5. Ефективність логістичної системи та підходи до її оцінки. – URL: https://pidruchniki.com/72263/logistika/efektivnist_logistichnoyi_sistemi_pidhodi_otsinki
6. Загальна інформація КОМФІ Трейд, ТОВ. – URL: <https://opendatabot.ua/c/36962487>
7. Макалюк І. Сучасний стан та передумови розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні / І. Макалюк, С. Зінчук. – URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/90752>
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Павлова В.А. Щодо формування логістичної стратегії підприємства. Економічні, фінансово-облікові, інформаційно-технічні та правові проблеми діяльності підприємств: колективна монографія / В.А. Павлова, Ю.В. Кіслейко; за заг. ред. Л.М. Савчук, М. Фіц. – Дніпро: Герда, 2016. – С. 127–135.

10. Перебийніс В.І. Логістичне управління запасами на підприємствах: монографія / В.І. Перебийніс, Я.А. Дроботя. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 279 с.

11. Струнін В.В. Підвищення ефективності транспортно-складської діяльності підприємства / В.В. Струнін, М.М. Гиря // Ефективна економіка: електронний журнал. – 2016. – № 2. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4790>

12. Устенко М.О. Перспективи розвитку транспортно-логістичних систем України / М.О. Устенко, В.С. Івашкевич // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2017. – № 59. – С. 84–90.